

d o p i s n a t e o l o g i j a

UVODNI TEČAJ "PUT"

Izdaje: Institut za višu teološku kulturu pri Bogoslovnom fakultetu, Zagreb, Kaptol 31, telefon: (041) 38-446
Glavni urednik: Dr. Jerko Fućak, predstojnik Instituta
Odgovara: Dr. Vjekoslav Bajsić, Kaptol 31
Naklada i uprava: "Kršćanska sadašnjost", 41001 Zagreb, Marulićev trg 14, pp.434

Pismo VII

7. ISUS KRIST, GOSPODIN I SIN BOŽJI

Upita ih: "A vi, što vi kažete, tko sam ja?" Šimun Petar prihvati i reče: "Ti si Krist - Pomazanik, Sin Boga živoga."

Mt 16,15

"Doista, od punine njegove svi mi primismo i to milost na milost. Boga nitko nikada ne vidje: Jedinorođenac - Bog, koji je u krilu Očevu, on nam ga obznani."

Iv 1,16-18

Pristup

- *Koje bitne sadržaje naše vjere u Isusa Krista niste susreli u 5. pismu ("Isus iz Nazareta")?*
- *Možete li si predstaviti kako su prvi svjedoci nakon Vazma postupno prodirali u posljednju Isusovu tajnu? Na koje su se posebne riječi i djela Isusova pri tome mogli nadovezati?*
- *Što se podrazumijeva pod vjerom u Presveto Trojstvo?*
- *Što sa Vas znači da je Isus Mesija, Sin Božji, Gospodin?*

Nadovezanost i pregled

Uskrsna spoznaja (6) omogućila je prvim kršćanima i Crkvi da za sva vremena prodire sve dublje u otajstvo Isusa Krista. Ovo pismo posvećeno je vjeri Crkve u Isusa Krista i u trojedinoga Boga koji se u njemu objavio.

Naslovi koje Novi zavjet pridaje Isusu Kristu, očituju put rane Crkve k vjeri u njega (7.1). Slijedi sažeti prikaz crkvene vjere u Isusa Krista (7. 2) i u trojedinoga Boga (7.3)

7.1 NASLOVI ISUSOVI

7.1.1 Ispovijedanje vjere u Isusa kao Mesiju, Krista.

Očekivanje Mesije u Starom zavjetu

Pomazanik

"Krist" (grčki; hebrejski "Mesija") znači Pomazanik. U Starom zavjetu smatrao se kralj, katkada i svećenik, osobitim pomazanikom Božjim. Jer kralju je bila predana moć da po vršenju svoje vlasti predoči i posreduje narodu Gospodstvo Božje.

Ipak je Izrael sve jasnije spoznao da kraljevi nisu ispunili svoje poslanje. Stoga su se nade naroda u kasno vrijeme Starog zavjeta i u židovstvu Isusova vremena sve izričitije okretale prema budućnosti. Budući lik Mesije trebao je dovesti do žuđenog dolaska Božjeg.

Vazmena vjeroispovijed o Isusu kao "Kristu" pred pozadinom suvremenih mesijanskih nada.

Isus se morao za svega svog života razračunavati s trijumfalističkim očekivanjem Mesije svojih suvremenika pa i svojih najbližih pristalica; njegov put vodi u neprihvatanje i neuspjeh, on svršava u prividnoj propasti. Time dolazi u pitanje njegovo mesijanstvo. Pracrkva nakon Vazma navješćuje Isusa kao Mesiju, kao Krista (taj naslov naskoro postaje vlastito ime).

Ispunjene nade

U tom se odražuje središnje iskustvo prvih kršćana: Isus je onaj koga su očekivali; On je zaista ispunio njihove nade preko svake mjere, dakako drugačije nego što su oni nagađali.

7.1.2. Isus Krist, Sin Božji

Naslov "Sin Božji" u Starom zavjetu.

Narod

I ovaj kristološki titul (naslov) bio je poznat židovskim suvremenicima Isusovim. U Starom zavjetu označuje sa Izraelski narod kao Sin Božji jer ga je os

Uvodni tečaj

Kralj se njegovo "rođenje" od Boga (usp. Ps 2,7; Ps 110,1-3). On nije Sin Božji po fizičkom porijeklu od Boga, nego na temelju osobite dužnosti koju mu je Bog predao. U Isusovo vrijeme upotrebljavala se ta riječ u veoma široku značenju: Svaki se "pravednik" mogao zvati "sinom Božjim".

Isus Krist, Sin Božji

Taj uobičajeni naslov prihvatili su kršćani nakon Vazma i dali mu zbog Kristova događaja potpuno nov sadržaj. U jednom veoma starom vjerskom obrascu (Rim 1,3) označuje se Isusovo uskrsnuće kao postavljanje za Sina Božjega. Ali već i rano kršćanstvo (barem apostol Pavao, koji nam prenosi taj vjeroispovjedni obrazac) znade da Isus nije Sinom Božjim postao tek po uskrsnuću, kao što je starozavjetna zajednica Sinom Božjim slavila kralja, kad je stupao na prijestolje. Isus je bio Sin Božji već u svom predvazmenom životu, samo što se to sinovstvo tek po uskrsnuću moglo potpuno otkriti i odjelotvoriti ("u snazi" - Rim 1,4).

Svoj susret s Uskrslim Pavao smatra objavom Sina Božjega (Gal 1,15 f), onog istog Sina koji ga je ljubio i koji se za njega predao (Gal 2,20). Marko navješćuje Isusa kao Sina Božjega (usp. Mk 1,1) koji se svojim moćnim djelima objavljuje, a ipak ostaje neshvaćen i neprepoznat.

Vječni Sin Božji.

Ponovno proširenje (u usporedbi sa židovskim načinom izražavanja) doživljava taj naslov u trećem stadiju rano-kršćanske vjeroispovijedi: zapanjujuće iskustvo Uskrsloga omogućuje tim prvim kršćanima postupno shvatiti da je njegovo otajstvo tako apsolutno jedinstveno te može biti samo u Bogu utemeljeno: Isus je jedini, vječni Sin Očev, od Oca poslan, on je i za vrijeme svog zemaljskog života u najdubljoj životnoj povezanosti s njim i konačno se k njemu vraća (Tu kasnu vjeroispovijed nalazimo nadasve u Ivanovu Evandelju).

Put vjere novozavjetnih zajednica

Dopunjavanje naslova "Sin Božji" pokazuje kako napreduje vjeroispovijed u prvih kršćana.

Smrt i uskrsnuće Isusovo ("Kristologija proslave")

Predvazmeni život Isusov ("Tko je taj?")

Porijeklo Isusovo od Boga (preegzistentna kristologija).

7.1.3 Isus Krist, "Gospodin"

Od Vazma se Isus Krist navješćuje kao "Gospodin" (usp. Fil 2,11; Rim 10,9 i dr.) Upotreba tog naslova počinje na dubokom vjerskom iskustvu prve Crkve.

"Gospodin" u Starom zavjetu i izvan Biblije

Bogovi i vladari Na području grčkog svijeta - u vrijeme Novog zavjeta tim se naslovom naslovljuju prije svega bogovi, ali i vladari, kojima je priznata božanska čast. U Starom zavjetu Jahve je Gospodin (Kyrios). I kralj se može zvati "Gospodinom" (usp. Ps 110,1), ali samo stoga što on u vršenju svoje moći predstavlja i ostvaruje gospodstvo Božje. Jedino Bog je Gospodin Izraelov. Taj naslov stječe osobito značenje u vrijeme Isusovo: označuje Boga nazočna među Židovima. Ime "Jahve" nije se tada smjelo izgovoriti da se izbjegne prekršaj druge zapovijedi Božje. Zbog toga se ono nadomještalo drugim izrazima, osobito riječju "Gospodin".

Jahve

Isus Krist, "Gospodin" kršćana.

Isus Krist navješćuje se nakon Vazma kao "Gospodin" jer mu pripada položaj koji se može usporediti jedino s apsolutnim autoritetom Jahve. Ono što Jahve znači za Izrael, to i još mnogo više znači Isus Krist za Crkvu. Ako već Izrael svoju punu egzistenciju zahvaljuje ljubljenom gospodstvu Jahvinu kršćanska je Crkva još mnogo više svjesna da je ona dar svoga Gospodina, Uskrsloga. On je prodro u život ovih prvih učenika i promijenio ga iz temelja; od njega, iz uvijek novog susreta, s njim, mogu oni i smiju živjeti. On im je postao sve. On im mora sve više postajati sve.

U Crkvi

Neograničeno gospodstvo Uskrsloga.

Gospodstvo koje je Isusu Kristu pripalo po Uskrsnuću i uzvišenju vrijedi ne samo za Crkvu nego za sav kozmos. Izrael slavi Jahvu kao Gospodara neba i zemlje, kao onoga pred kim se prigiba svako koljeno (usp. Izl 45,21); kršćanska zajednica smije i mora se odvažiti da ovaj apsolutni položaj moći pripiše Uskrslogu (usp. Fil 2,9-11).

U kozmosu

U vjeroispovijedi zajednice svjedoči se to neograničeno gospodstvo, štoviše u

životu kršćana počinje se već ostvarivati ono u čemu leži cilj svega Kristova događaja: da sva bića sposobna klanjati se priznaju Gospodstvo Uskrsloga i time veličaju Boga Oca. Kolikogod se Isus Krist pri tome shvaća nepojmljivo bliz Bogu, sačuvana je ipak njegova podložnost Ocu. Otac ga je uzvisio - Bog treba da se po Gospodstvu svoga Sina u posljednjoj konačnici iskaže kao apsolutni Gospodin (usp. 1 Kor 15,28).

Daljnje
razmišljanje

Istraživanje otajstva Isusa Krista zadatak je Crkve svih vremena.

U slijedećem odlomku razmišljat ćemo o razvoju vjere Crkve u Isusa Krista u vremenu nakon postanka Novog zavjeta.

7.2 VJERA CRKVE U ISUSA KRISTA, SINA BOŽJEGA KOJI JE POSTAO ČOVJEKOM

7.2.1 Razvoj shvaćanja Krista u rano vrijeme Crkve.

Od Isusova djelovanja

do vjerničkog ispovijedanja Isusa Krista

Jedinstvena
Isusova blizina s
Bogom

Novi zavjet odaje na svakoj stranici kako je Isus iz Nazareta, prije svega Uskrsli, morao oduševiti prve kršćane. Poneseni susretima s njime i iskustvom njegova Duha, razmišljali su što sve oni sami njemu zahvaljuju i što on znači za njihov život. Postupno shvaćaju u kakvoj je jedinstvenoj blizini Božjoj živio Isus već u vrijeme svoga zemaljskog djelovanja. Tada je njegovo najdublje otajstvo, njegova neposrednost prema Bogu mogla biti vidljiva samo u pojedinim prilikama: dok je nastupao kao opunomoćenik, dok je u novom svjetlu naviještao Boga, a nadalje, dok je prisno oslovljavao Boga zazivom "abba - tata" (usp.5.53).

Tek nakon Vazma vjernici bolje shvaćaju to otajstvo i sve ga jasnije svjedoče. Ivanovo Evanđelje jamačno najdublje izražava tu božansku dimenziju Isusa Krista. To Evanđelje stvara stoga ujedno i most prema kasnijim izjavama Crkve o Isusu Kristu. Te izjave pokušavaju djelomično međusobno još neujednačena svjedočanstva Novog zavjeta poredati tako da se mogu točnije izraziti posljedice koje iz njih proistječu.

Doba nakon apostola preuzelo je njihovu baštinu i dalje je razvijalo. Odgovorni ljudi Crkve morali su se kritički postavljati nasuprot različitim pokušajima skraćivanja pune Kristove poruke.

Isus Krist, pravi Bog i pravi čovjek

Doketizam	Već potkraj prvog stoljeća trebalo je suzbijati strujanje koje je <u>poricalo Isusovu pravu ljudsku narav</u> ; tvrdilo se da je Isus samo prividno bio čovjek, jer nije imao pravo nego samo prividno ljudsko tijelo (Doketizam). To shvaćanje bilo je pod veoma jakim utjecajem mišljenja grčkih filozofa da je dubok, nepremostiv jaz između Boga i svijeta, između svjetla i tame. I ljudsko tijelo pripada tamnom svijetu. Stoga se nije moglo smatrati mogućim da bi Sin Božji uzeo pravo ljudsko tijelo. Drugi pravac umanjio je Isusovo božanstvo (Arije - ovo se krivovjerje zbog toga i zove Arijanizam). Smatralo je Isusa Krista, doduše prvorazrednim i najodličnijim Božjim stvorenjem, ali ipak samo stvorenjem a ne subitno jednakim Sinom Božjim.
Arijanizam	
Nicejski koncil: pravi Bog i pravi čovjek	Nicejski koncil (325) utvrdio je tome nasuprot da je puni domet spasenja po Kristu sadržan samo u vjeroispovijedi da je u njemu Bog sam postao čovjekom.

Veza između ljudske i božanske naravi Isusa Krista

Efeški koncil: jedinstvo dviju naravi	U 5.st. nastalo je krivovjerje koje je previše isticalo dvojaku božansku i ljudsku narav u Isusu Kristu tako te je postojala opasnost da se podijeli u dvije osobe. Stoga je koncil u Efezu (431) u prvom redu naglasio nedjeljivo jedinstvo dviju naravi u jednoj osobi Isusa Krista. To je doduše, idućih godina dovelo do suprotnog krivovjerja koje je, zbog zabrinutosti oko jedinstva Bogočovjeka, prihvaćalo samo jednu jedinu narav koja bi proizlazila iz mješavine božanske i ljudske naravi Isusa Krista.
Kalcedonski koncil: nepomiješano i narazdvojivo jedinstvo	Po koncilu u Kalcedonu (451) utvrđen je tome nasuprot mjerodavni obrazac vjere u Kristu, obrazac koji važi do dana današnjega: U Isusu Kristu nepomiješano su i nerazdvojivo ujedinjene obje naravi. Krist je, dakle, po svojoj biti jednak Bogu, a isto tako i po biti jednak nama. Stručni izraz za jedinstvo čovjeka Isusa s drugom božanskom osobom zove se "hipostatsko sjedinjenje" ("Hypostasis" grčki = osoba).

Isus Krist-Bog i čovjek za naše spasenje

Odgovorna ljubav Crkve	"Kristologija" kao "Soteriologija". <u>Ako Crkva pokušava sve dublje ulaziti u otajstvo Isusa Krista (Kristologija), ne čini ona to iz znatiželje, iz nekih spekulativnih pobuda, nego iz <u>odgovorne ljubavi</u>; ona nastoji sve dublje spoznati Onoga koji joj je darovan - da može više, dublje i bezuvjetno iz njega i prema njemu živjeti. Kao što su prvi kršćani</u>
Uvodni tečaj	

Isus za nas

iz doživljaja prijatne i spasonosne blizine svoga Gospodina postavljali pitanje o dubini njegova bića, tako bismo i mi kad god o njemu razmišljamo i govorimo, uvijek morali imati na umu da govorimo s Onome po kojemu se smijemo nazivati "kršćanima"; da govorimo o Onome, o kojemu ovisi naš spas, naša punina ("soteriologija" znači nauka o spasenju). Mi dakle ne možemo nikada o otajstvu Isusa Krista kao takvu a da ne spomenemo djelovanja i značenja koje ima za nas.

Spasonosno značenje božanstva Isusa Krista

Božje sebedarje

Ako Isusa priznajemo pravim Bogom time ne mislimo na drugog Boga, nekog Boga uz Oca, nego svjedočimo da je ovaj jedan Bog s nama stvarno povijest tako da nam je darovao ne samo nešto, nego sebe samoga. Ta nam vjeroispovijed o istinitom božanstvu Isusovu ujedno daje naslućivati kako neopisivo sebedarje bogat život nosi Bog u samom sebi.

Spasovno značenje čovještva Isusa Krista.

Isus - sakrament susreta s Bogom

Naglašavanje božanskog otajstva Isusova nije nauštrb njegove prave čovječje naravi. Naprotiv: time što je u Isusu iz Nazareta čovještvo preuzeto u osobno jedinstvo s drugom božanskom osobom, doživljava on svu puninu i svoje ljudske opstojnosti. Njegova potpuna usmjerenost na Boga pokazuje nam da i naš posljednji poziv leži u zajedništvu s Bogom. Ipak Isusov ljudski život nije nam samo uzor na našem životnom putu, nego je on ujedno za nas i spasonosan; jer njegovo čovještvo - konkretni život u njegovoj povijesnosti, na proputovanju u radostima, patnjama i u trenucima opredjeljenja - na temelju njegove najdublje povezanosti s Bogom, istovremeno je izraz i otkrivenje Božje; čovjek Isus jest sakrament u kojem se Bog susreće s nama.

7.3 NAŠA VJERA U TROJEDINOG BOGA

7.3.1 Razvoj vjere u trojednog Boga

Iskustvo Boga u Duhu - biblijski izričaji

Otac-Sin-Duh u
NZ

U navješćivanju Duha slavi se u Starom zavjetu spasonosna, djelotvorno-snažna i ljubavi puna Jahvina blizina: odražava se vjera da je Jahve bliz svome narodu. Tom starom biblijskom riječi, pisci Novoga zavjeta izražavaju konačnu blizinu Božju u Kristu. Pri tome je način izražavanja novozavjetnih pisaca, doduše, još u pojedinostima neujednačena, ali se ipak sve jasnije ocrtava razlikovanje između Oca, Sina i Duha (jednom se govori neposredno o Duhu Božjem, onda opet o Duhu Kristovu; umjesto o Duhu Kristovu govori se ponekad i o "Kristu u nama" (Rim 8,10).

Na nekoliko mjesta, prije svega u liturgijskim izričajima, navode se izričito usporedo - Otac, Sin i Duh. Tako u krsnom obrascu Mt 28,19 i u pozdravnom blagoslovu 2 Kor 13,13. Ti izričaji odražavaju da zajednica doživljava Boga kao Oca, Sina i Duha.

Novozavjetni izričaji s Ocu i Sinu i Duhu pokušaj su da se formulira velika novost: ono iskustvo o Bogu što ga je zajednica doživjela u Isusovu životu, smrti i uskrsnuću, a tako i u djelovanju Duha. Jahve, Bog Izraela objavio se u svemu tome kao "Otac našeg Gospodina Isusa Krista" (usp. 2 Kor 1,3) koji nam po svom Sinu daje udjela na svom Duhu.

Razvoj vjere u Trojstvo u rano doba crkvene povijesti

Trojstvo i
monoteizam

Novi zavjet ne poznaje još izraz "Trojstvo". Tek nakon duga i mukotrpnog procesa traženja i ispitivanja prvih stoljeća došlo se i do pojmovnog razmišljanja vjere u trojednog Boga.

Dva suprotna
krivovjerja

U rano doba presudno je pitanje glasilo: Kako je moguće priznati trojednog Boga a da se ne napusti vjera u jednog Boga (monoteizam)? Krive su nauke nastale kad se više nije mogla podnositi napetost između vjere u Oca, Sina i Duha s jedne strane i vjere u jednog Boga s druge strane, te se žrtvovalo jedno ili drugo. Da se spasi monoteizam, zastupali su jedni mišljenje da Bog nije stvarno trojedan: Otac, Sin i Duh da su samo tri oblika pojavljivanja Boga, tri pojavna oblika u kojima se Bog pojavljuje pred nama. Drugi su trojednost

Istobitnost Sina i
Oca, Duha i Oca

Božju tako jako naglašavali da su jednog Boga rastavili u tri boga. Tome nasuprot priznala je Crkva na koncilu u Niceji (325) istobitnost (jedinstvo biti,

Uvodni tečaj

bitno jedinstvo) Sina s Ocem, a na koncilu u Carigradu (381) isto tako istobitnost Duha s Ocem.

7.3.2 Naše vjerovanje u trojednog Boga

Od Trojstva "povijesti spasenja"
do Trojstva u nutarnjoj "Božjoj biti"

Crkva nastoji sve dublje shvaćati bit Božju. Ona to ne čini zbog samih, kako god uzvišenih spekulacija o tom, kakav je Bog u sebi. To joj ne bi priličilo. Sva razmišljanja o unutrašnjoj biti Božjoj osnivaju se na spoznaji da nam je Bog u Kristu darovao ne tek nešto nego sebe samoga. Bog je sam u sebi onakav kakvim ga susrećemo u povijesti: On jest Otac, Sin i Duh ne samo prema vani, nego u sebi, oduvijek.

"Osobnost" Oca, Sina i Duha.

Osobe po
međudnosu

Spoznaja Boga kao Oca, povezana je i prepliće se spoznajom Sina i Duha. To podučava Crkvu da Otac, Sin i Duh nisu tri jedinke koje usporedo postoje, kruže svaka oko sebe i svaka se sebe drži. Oni su naprotiv, za nas nepojmljivom intenzivnošću otvoreni jedan za drugoga. Tak po tom odnosu punom ljubavi postaju Otac, Sin i Duh ono što jesu. Tek po tom među-odnosu oni su osobe. Ta osobnost u Bogu zbiva se u vječnom sebedarju Oca Sinu i Sina Ocu; oni su u tom jednom Duhu međusobno povezani.

Trojstveno određenje kršćanske egzistencije

Bog je trojedan. Ne netko tko u sebi oko sebe kruži, nego Netko tko je bezgranično otvoren i neizmjerljivo ljubi. Stoga on daje da imamo udjela u njegovu životu. Zato nas je stvorio, zato nam se on sve više objavljivao i konačno nam se u Isusu Kristu sasvim objavio i darovao; zato nas on i po svojem Duhu vodi do kraja svijeta. Budući da Bog nije samo Otac za sebe, nego se pravim Bogom mogu nazvati i Sin i Duh Bog nam u Sinu i u Duhu daje ne samo nešto, nego sebe samoga, svoj najdublji život. Svi smo mi pozvani da imamo sve više udjela u tom životu i da ga na kraju potpuno u njemu

Darivanje drugima posjedujemo. Stoga moramo nastojati da naš rad i djelovanje budu sve sličniji "ponašanju" trojednog Boga: Oca koji nam se u Sinu sasvim daruje; Sina koji živi u potpunoj poslušnosti prema Ocu i koji nam daje svoga Duha, koji je ujedno i Duh Očev. To ponašanje prema slici Božjoj omogućeno je kršćaninu time što je uronjen u život samog trojednog Boga. U Duhu nam ja Bog po Kristu sasvim prišao; u Duhu se Bog u Uskrsnom nama darovao; po tom Duhu, koji u nama boravi, imamo pristup Ocu.

"Otajstvo" vjere

Darom Duha imamo pravo i obavezu sve jasnije spoznavati trojednu bit Božju. Ipak ne smijemo nikada zaboraviti da ovdje stojimo pred najdubljim otajstvom naše vjere. Koliko god nam se Bog i objavio - ostaje on ipak upravo u tome nedostiživa tajna. Riječ "tajna" ne shvaćamo ovdje u svakidašnjem smislu - kao da je posrijedi neka zagonetka, koja kad se riješi, prestaje biti zagonetka; ili nešto što se ne smije nikome kazati. Boga treba navješćivati kao trojednoga, ali on ostaje "tajna" još i onda kad se objavi. Kad govorimo o "tajni" Božjoj, želimo reći da Boga nećemo nikada potpuno spoznati, pa ni onda, kad nam on tu tajnu gotovo sasvim otkrije; on jest i ostaje - i onda i baš onda kad se objavljuje - onaj sasvim drugi, onaj koji bitno nadmašuje ljude i svijet. Otajstvo trojednog Boga smijemo sa strahopoštovanjem priznavati; zahvalno slavimo čudo da nam se svemoćni Bog tako potpuno dariva. Što neposrednije doživljavamo njegovu blizinu, to više moramo biti svjesni, da je Bog taj s kojim smijemo stupiti u takvu zajednicu. Ovo razmišljanje o Božjem Trojstvu omogućuje nam da malo naslutimo neshvatljivu čast našeg kršćanskog poziva - ali breme vjere u otajstvo tako neshvatljivog i drugačijeg Boga. Sve to u hrvatskom možda adekvatnije izražava pojam otajstvo, pa će biti bolje upotrebljavati njega nego riječ tajna.

Poticaji za daljnje razmišljanje

Put prvih kršćana do vjere u Isusa Krista daje jasno spoznati da čovjek Isusa otkriva ne samo time što o njemu razmišlja nego u prvom redu time što se otvara susretu s njime. Trebalo bi ispitati sadržaj našeg znanja o Isusu Kristu i o Bogu i u vezi s posljedicama koje iz njega proizlaze za nas i naš život.

Poticaj za daljnji (raz)govor

Mnogi su kršćani već u katekizmu navikli vjerovati da je Isus Krist pravi Bog i pravi čovjek i da je Bog trojedan. Ali malo ih spoznaje kakvo neposredno značenje te vjerske istine imaju za njihov konkretni život. Tome treba u navješćivanju pridavati posebnu pažnju

Poticaji za daljnji studij - literatura na hrvatskom jeziku

- Bog: NK 564-580 i Dodatak (58)-(60).
 Bog: RBT; Jahve: RBT.
- Brajčić, R., - Teoloziima crveno svjetlo ili ispit savjesti?
 OŽ 28(1973)301-309.
 - Sekularizacija Kristologije; OŽ 1971,br.6
- Descamps, A. L., Isusova čovječja svijest; CuS 7(1972)318-325.
- Duda, B., Misterij Krista i povijest spasenja; (Posebni otisak ciklostilom: Institut za višu
 teol. kulturu Zagreb)
- Fučak, J., Prorok Isus i proročki narod; BS 47(1977)405-418.
- Guillet, J., Čovjek pred Bogom. Isus Krist pred Ocem; Svesci 13(1969)18-22.
- Lamarche, P., Iv 1,1-18 Kristološka analiza (Preveo M. Mandac skripta - Institut za višu teol.
 kulturu Zagreb).
- Landucci, P. C., Povijesni Isus i vjerski Krist; CuS 9(1974) 44-51.
- Rops, D., Život Isusa Krista. Preveo PAN SU, profesor, Zagreb, 1967, 188 str.
 Sveta Otajstvo Sina Božjega; Dokumenti 41, Zagreb, KS, 1973,
 kongregacija za 28-52.
 nauk vjere,
- Škrinjar, A., Isusovi tituli u Evanđelju i poslanicama Sv. Ivana; BS 39(1969)186-201.
- Tomić, C., - Jeka s jordanskih obala (nepotp.), Ver 9(1970):
 - Otajstvo Kristova krštenja (9,170-171),
 - Tajna njegova nastupa; Ver 12 (1973);
 - A vi za koga me držite? (1 21).
 - Obratite se: blizu je kraljevstvo nebesko (2,49).
 - Mesijansko ustoličenje (3,79).
- Torello, Joan, B., Inkarnacija i psihosomatika; Svesci 4-5 (1967) 57-59.
- Vilić, G., Isus iz Nazareta. Pokušaj povijesnog pregleda na život i rad; Jukić, br.1,
 Sarajevo 1971,75-101

“ČITANKA” 7. PISMA

Umjesto ispisanih biblijskih tekstova ovoga smo se puta odlučili za tekst koji nabraja sve predikate, sve nazive kojima NZ označuje i zove Isusa. Važnije tekstove, zbog štednje prostora samo citiramo na kraju.

Učiteljski tekst ovoga pisma jest kristološka vjeroispovijest iz sredine 5. stoljeća. Ona dočarava odgovornu ljubav i nastojanje tadanje Crkve da u novu situaciju prereče vjeru u Krista koju je primila u baštinu.

Religiozno-duhovni tekst donosi Schlierovo razmišljanje o uskrsnom Gospodinu. Ono je primjereno načinu shvaćanja današnjega čovjeka. Posebnu vrijednost za teologiju i život Crkve naših pokoncilskih dana ima Atenagorin tekst o Duhu Svetome. Oesterhuis niže dvadeset i devet imena Isusa Nazerećanina kadrih da i nas potaknu te konkretnije razmislimo o Bogu u Kristu, Vjeri, Crkvi...

Literarni tekstovi Lj. Matković i M. Krleže potiču na razmišljanje o odgovornosti onih koji danas govore o Kristu i koji se njegovima zovu.

ISUSOVI PREDIKATI

1. *Sinoptici*. - Isus (Ješua = Jahve je spasenje, spasitelj): Mt 150 puta, Mk 81 put, Lk 89 puta (najčešće u ustima evanđelista); -Krist: Mt 17 puta., Mk 7 puta, Lk 19 puta (od toga samo 9 puta u ustima evanđelista; Khristós - upotrebljava se i kao ime službe); -Sin Čovječji: Mt 30 puta, Mk 14 puta, Lk 25 puta (uvijek u Isusovim ustima); -Gospodin: Mt 80 puta, Mk 18 puta, Lk 103 puta (Lk također u izvješćima; inače gotovo samo kao oslovljavanja; - Sin Božji: Mt 9 puta, Mk 5 puta, Lk 6 puta (samo 2 puta u ustima učenika: Mt 14,33; 16,6); - Kralj: Mt 8 puta, Mk 6 puta, Lk 5 puta; -Sin Davidov: Mt 10 puta, Mk 4 puta, Lk 5 puta (nikad u ustima učenika); -Rabi (Rabuni): Mt 2 puta, Mk 4 puta; - Učitelj: Mt. 10 puta, Mk 12 puta, Lk 12 puta; - Meštar (epiotates): Lk 6 puta; - Prorok: Mt 21,11.46; Mk 6,15 par.; 8,28 par.; Lk 7,16.39; 24,19; -Svetac Božji: Mk 1,24 par.; -Spasitelj: Lk 2,11; -Zaručnik: Mk 2,19 sl. (Mt 25,1.5.6.10); - Josipov sin: Lk 3,23; 4,22; -Marijin sin: Mk 6,3 par.; - "Stijena" (usp. Mk 12,10); -Nazarećanin: Mk 4 puta, Lk 2 puta; -Nazoreac: Mt 2 puta, Lk 1 put; - Onaj koji ima doći: Mt 11,3 par.

2. *Djela apostolska*: - Isus: 68 puta; - Krist: 25 puta; - Gospodin: 69 puta ("Gospodin", "Gospodin Isus (Krist)", naš (moj) Gospodin Isus (Krist)); - Sin(Božji): 8,37; 9,20; 13,33; Sluga (Božji): 3,13.26; 4,27.30; - Sin Čovječji: 7,56; - Kralj: 17,17; - Sudac: 10,42; - Prorok: 3,22 sl.; 7,37; - Začetnik (arkhegos): 3,15; 5,31; - Spasitelj: 5,31; 13,23; - Pravednik: 3,14; 7,52; 22,14; - Svetac: 3,14 ("sveti sluga": 4,27.30); - "Stijena": 4,11; Nazoreac: 7 puta.

3. Pavao: - Isus: 213 puta; - Krist: 379 puta (najčešće u obrascu -"Krist Isus" ili obratno: ho Kyrios Khristos ili oboje zajedno); - Sin Božji: 16 puta (apsolutno Theós samo 1. Kor 15,28); samo 1 Kor 15,28; - Gospodin: 247 puta ("Gospodin", "Gospodin Isus" "Gospodin Isus Krist", "naš (moj) Gospodin (Isus Krist)"; - Bog Tit 2,13 (Rim 9,5); - Slika (Božja): 2 Kor 4,4; Kol 1,15; - Sudac: 2 Tim 4,8; - Spasitelj: Ef 5,23; Fil 3,20; Tit 1,4; 2,13; 3,6; 2 Tim 1,10; - Prvorodenac: Rim 8,29 (među mnogom braćom) Kol 1,15 (svega stvorenog;) 1,18 (od mrtvih); - Posljednji Adam: 1 Kor 15,45 (= drugi čovjek - s neba: 15,47 = nebeski (čovjek): 15,49); - Glava: Ef 1,22; 4,15; 5,23; Kol 1,18; 2,10.19 (usp. još 1 Kor 11,3); - Početak: Kol 1,18; - Posrednik: 1 Tim 2,5; - Mudrost Božja: 1 Kor 1,24 (30); - Naša Pasha: 1 Kor 5,7; - Duh: 2 Kor 3,17; - Davidov sin: usp. Rim 1,3; 2 Tim 2,8; - "Stijena": Rim 9,32 sl.

4. *Poslanica Hebrejima*: - Isus: 13 puta; - Krist: 12 puta; - Sin (Božji): 12 puta; - Gospodin: 2,3; 7,14; 13,20 (inače uvijek upotrebljeno za Boga); - Veliki svećenik: 8 puta; - Začetnik: 2,10 (spasenja); 12,2 (vjere); - Poslanik (apostolós): 3,1; - Odsjaj (apaúgazma): 1,3; - Otisak (karakter): 1,3; - Posrednik: 8,6; 9,15; 12,24; - Pastir: 13,20; - Preteča (pródromos): 6,20;

5. *Petrova poslanica*: - Isus: 9 puta; - Pastir: 2,25; - Čuvar (epískopos): 2,25; - Janje: Usp. 1,19; - "Stijena": usp.2,6 sl.; + Krist: 22 puta; - Gospodin: 6 puta.

6. *Ivanovi spisi*:

a) *Evandjelja i poslanice*: - Isus: 251 put; - Krist: 31 put; - Mesija: 1,42; 4,25; - Sin (Božji): 28 puta; - Jedinorođeni: 5 puta; - Sin Čovječji: 12 puta; - Gospodin: 43 puta (u većini slučajeva iz poštovanja); - Bog (mónogenes theós): 1,18 (dobro posvjedočena inačica); - Riječ (ho lógos): 1,1.14; 1 Iv 1,1 (Riječ života) - Spasitelj (svijeta): 4,42; - Branitelj: 14,16 (jer se govori i o jednom "drugom" Branitelju); 1 Iv 2,1; - Kralj: 9 puta; - Prorok: 4,19; 6,14; 7,40; 9,17; - Jaganjac: 1,29.36; - Rabi (Rabbuni): 9 puta; - Učitelj: 8 puta; - Svetac Božji: 6,69; - Svetac: 1 Iv 2,20; 3,3; - Pravednik: 1 Iv 2,1; - Josipov sin: 1,45; 6,42; - Nazoreac: 3 puta; - K tome Ja - izreke.

b) *Otkrivenje*: - Isus: 14 puta; - Krist: 8 puta; - Janje (Ovan): 29 puta; - Sin Čovječji: 1,13; 14,14 (usp. Pnz 7,13); - Sin Božji 2,18; - Vladar (kraljeva zemlje): 1,15; - Kralj kraljeva i Gospodar gospodara: 19,16; (usp.17,14); - Vjerni /svjedok/: 1,5; 3,7. 14; 19,11; - Svetac: 3,7; - Riječ Božja: 19,13; - Sjajna zvijezda Danica: 22,16; - Lav iz Plemena Judina: 5,5; - Potomak Davidov: 22,16; 5,5; - Početak Božjeg stvorenja: 3,14; - Prvi i Posljednji: (koji živi): 1,17; 22,13; - Početak i Svršetak: 22,13; Alfa i Omega: 22,13; - Amen: 3,14;

Drugi spisi Novoga Zavjeta ne sadržavaju neke druge posebno značajne Isusove predikate.

Primjedbe:

1. U svim novozavjetnim spisima nailazimo na "osnovne Isusove predikate" (Krist, Sin Božji, Gospodin) u kojima prva Crkva odražava svoju jedinstvenu vjeru u Krista.
2. Novozavjetno navješćivanje o Isusu odnosi se prije svega no njegovu preegzistenciju, na Isusa kao Mesiju, na njegovo shvaćanje samoga sebe, na njegov položaj prema Bogu i spašenom svijetu. Ono posebno ima pred očima njegovo nebesko-božansko dostojanstvo i njegovu povijesnospasenjsko-eshatološku funkciju.
3. Novozavjetna propovijed o Isusu posebno samim imenom "Isus", stvara vezu između Isusove povijesne osobe i vjere u Krista, a time odražava prvobitno kristološko shvaćanje Pra-Crkve.
4. U novozavjetnom propovijedanju apostolske vjere u Krista često su preuzeti starozavjetno-židovski počasni naslovi, tako da im je smisao proširen i produbljen. Tako npr. "Sin Čovječji" i "Krist".
5. Većina Isusovih predikata potječe iz starozavjetnog povijesnospasenjskog načina gledanja. Ali ti predikati s vremenom dobivaju helenističku komponentu; To osobito vrijedi za počasne naslove Logos, Sin (Božji), jer se kršćanstvo širilo u pogansko-helenističkim krajevima.
6. U NZ Isusu se pridaju Božji predikati. To je dokaz da Pra-Crkva vjeruje u Isusovo božansko dostojanstvo.
7. Postoje ontološki i funkcionalni Isusovi počasni naslovi. Kad bi se prvi objašnjavali (samo) "funkcionalno" ili oba tumačili "egzistencijalno" bio bi to napad na apostolsku vjeru..
8. Raznoliki Isusovi predikati u Otkrivenju možda su nastali na poticaj pracrkvene liturgije.

F. Mussner

Iz: Lexikon für Theologie und Kirche 5 sv., st. 966 ff.
Freiburg 1966, Herder.

Uz ovo pismo preporučamo napose još: Kol 1; Ef 1; Iv 1,14.16-18; 5,19-30; 6,68-69; 8,12; 11,25; Iv 14-17; Rim 14,7-9; 8,31-39; 2 Kor 3,17s1.

Kristološka vjeroispovijed

Slijedeći dakle svete oce
 da se jednim te istim ispovijeda sinom Gospodin
 naš Isus Krist,
 S u g l a s n o svi naučavamo (da je)
potpun taj isti u božanstvu, i
 potpun isti u čovještvu,
 uistinu Bog i uistinu čovjek, taj isti,
 iz razumske duše i tijela,
istobitan Ocu po (svom) božanstvu i
istobitan nama taj isti po svom čovještvu,
 po svemu sličan nama izuzev grijeha.

Prije vjekova od Oca rođen
 po (svome) božanstvu, a u posljednje
 dane taj isti radi nas i radi
 našega spasenja iz Marije Djevice
Bogorodice po (svome) čovještvu, (da se)
jedan te isti Krist Sin Gospodin Jedinorođeni
u dvjema naravima
 nesmiješano, nepretvoreno, neodvojeno, neodjeljivo spoznaje
 nipošto da bi razlika naravi bila
 ukinuta (po i) uslijed ujedinjenja,
 nego (tako) da se štoviše sačuvala vlastitost (osobitost)
 jedne i druge naravi,
 te se u jedan prosopon (jednu osobu) i jednu hipostazu
 sletjela,
 ne da je u dva prosopona podijeljena ili razdvojena,
 nego (da je) jedan te isti Sin Jedinorođeni BOG LOGOS
 Gospodin Isus Krist,
 sasvim onako kako su od davnine proroci o njemu,
 i (kako) nas je sam Isus Krist podučio.
 i (kako) nam je predao simbol Otaca.

Kalcedonski sabor, 451. g.

ISUS JE GOSPODIN

Sjetimo se rečenica koje je Pavao oblikovao gotovo u obliku malog himna: "Jer, nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire. Doista, ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo, Gospodinu umiremo. Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo. Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima" (Rim 14,7).

Ali - to će nam iz ovog citata postati jasno - svojim uskrsnućem od mrtvih Isus je ne samo objavio svoje skriveno biće, nego je i izmijenio položaj svijeta i čovjeka. Uskrsnućem Isusa Krista - po našem tekstu - nadvladane su sile svemira, ono u čemu svijet doživljava svoju moć i ustvari je posjeduje. Križ je izdržao nagli nalet tih sila, bujicu političkih i duhovnih snaga; on ih je - kako kaže sv. Pavao - "razoružao" (Kol 2,15). U Raspetom, koga Bog uzvisi u svoju moć, razbijena je sva druga moć. Božja je Snaga Raspetoga od mrtvih probudila i postavila sebi s desna "iznad svake Vlasti i Moći i Gospodstva i svakog Imena... (Ef 1,21). Tako je u Raspetome i od mrtvih Uskrsnulome svako ime koje dolazi u svoje ime ili u ime svijeta bezimeno i skršeno. Zato mi ne trebamo više drhtati ni pred čijim imenom niti se klanjati bilo kojem imenu, jer nijedno ime ne označava našu nadu do imena Gospodnjega (Kyrios - usp. Dj 4,12). Budući da su uklonjene i anonimne sile, ne treba da prežemo ni pred kojim strujanjem, ni pred kojim duhom vremena pa ma kako on harao. Snaga od koje žive i u kojoj se kreću te moći - smrt - slomljena je u Isusu Kristu. Pobijeden je "posljednji neprijatelj", a započelo je Kristovo Kraljevstvo (basileia) (1 Kor 15,25); 1 Kol 1,13; 2 Tim 2, 12). Krist je - na križnom putu - uzdignut na prijestolje. Često upotrebljeni obrazac: "Sjedi s desna Bogu" (iz Ps 110,1), tj. vladajući svemirom i Crkvom, dolazi do izražaja u Rim 8,34; Ef 1,20; Kol, 3,1; Hebr 1,3; 8,1; 10,12; 12,2; 1 Pt 3,22.

Javlja se svjetska kriza, svijet očituje svoju nutarnju i krajnju krizu, a sve druge krize u povijesti samo su daljnji znakovi koji ukazuju na jedno - na ono o čemu nas poučava Otkrivenje sv. Ivana. Vlast nad vlašću propala je kad je smrt usmrćena. Isus Ivanova evanđelja žuri na Križ, svoje Uzvišenje, govoreći; "Sada je sud ovome svijetu, sada će knez ovoga svijeta biti izbačen" (Iv 12,31). "Hrabri budite, ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33).

Iz: Heinrich Schlier,

Über die Auferstehung Jesu Christi. Einsiedeln, Johannes-Verlag 1968, S.55-58.

DUH SVETI

Bez Duha Svetoga Bog je daleko, Krist ostaje samo u prošlosti, Evanđelje je mrtvo slovo, Crkva je tek jedna organizacija, Autoritet je moć, Poslanje je propaganda, Kult je arhaizam, a moralno djelovanje jest robovanje.

Ali po Duhu Svetome

Kozmos je uzdignut rađanjem Kraljevstva, Uskrsli je Krist nazočan, Evanđelje je snaga i život, Crkva ostvaruje zajedništvo s Trojstvom, Autoritet se pretvara u služenje, Liturgija je spomen i predokus... Ljudsko se djelovanje pobožanstvenjuje.

Atenagora
Iz: OŽ 3-1977, 271

Huub Oosterhuis:

DVADESET I DEVET IMENA ISUSA NAZAREĆANINA

Bližnji. Stranac. Židov. Sjeme.
 Drvo na izvoru. Zaručnik. Put.
 Čovjek snova. Otvorena vrata. Ugaoni kamen.
 Ključ. Judin lav. Janje. Pravednik.
 Pastir. Dragi kamen. Grana. Riba. Kruh.
 Riječ. Trs. Sin... Bog. Sluga.
 Struja žive vode. Jutarnja zvijezda.
 Krčilac. Jedinstven. Neizrecivo izrečeni.

Iz: Huub Oosterhuis:

Weiter sehen als wir sind. Wien, Freiburg, Basel: Herder 1973, str.113

Uputa i poticaji

Huub Oosterhuis:

DVADESET I DEVET IMENA ISUSA NAZAREĆANINA

Ovaj tekst izabran je upravo zbog toga što nas izaziva da nastavimo "list imena". Svako od ovih imena može se pojedinačno razmatrati. Možete ovako prići tekstu:

1. Polako i glasno pročitajte tekst.
2. Oslušajte asocijacije koje u vama bude pojedina imena. Na što vas ono podsjeća? Da li vam dotično ime nešto govori? Gdje biste ga mogli upotrijebiti?
3. Koje su čisto biblijske slike i imena? Gdje se pojavljuju nove kombinacije, imena koja vjerojatno odaju autora?
4. Pokušajte pronaći suprotnosti:

Literarni tekstovi

bližnji-stranac
 otvorena vrata-ugaoni kamen
 lav-janje
 Bog-sluga itd.

Koji je smisao tih suprotnosti?

5. Ako ste raspoloženi, nastavite listu. Najbolje bi bilo da u grupi zajednički porazgovorite o tom koje značenje odzvanja u pojedinom imenu. Ovaj postupak može Vam vrlo dobro poslužiti kao uvod u zajedničko razmišljanje: tražite imena za: Boga, Duha Svetoga, grijeh, vjeru, Crkvu, itd.

Poznavati Isusa

Umišljati si da poznamo Isusa, jer smo o njemu već mnogo slušali, tek je teško savladiva zapreka.

Marcel Legaut

KRISTE, NE ŽELIM DA MI O TEBI GOVORE

Učeni mudraci,
 hladna srca,
 koji znaju svaku jedinost iz Tvog života,
 a ne zanimaju ih životi bližnjih.
 Biblija im je na malom prstu,
 a zijevaraju pred teškoćama svoga brata.
 Ne želim da mi o Tebi govore
 ljudi za koje je kršćanstvo
 izletišta
 u kojem se ugodno ćaska
 i gradi spomenik vlastitoj mudrosti.
 Umjesto da služe Tebi traže
 da Ti služiš njima.
 Neka mi onda radije o Tebi govore zvijezde,
 šume,
 mora...
 i svi koji Te u djelima svojim nose.

Ljiljana Matković
 Iz zbirke: *Ti nisi sišao s križa*
 Zagreb, KS, 1974, str.37

Bogatašima daruje Hristos parfeme, kamate, svile,
a siromasi gladuju i tuguju i cvile.

Hristu u počast sviraju glazbe, lete rakete, naranče, banane,
Hristu u počast se gnoje gubave, krvave rane.

I dok tako u kršćanskom svijetu prolaze duge godine,
siromašni građani gladuju na Badnjak, na Božić i
preko Nove Godine!

Miroslav Krleža
Iz pjesme: *Badnjak*
Zbirka: *Pjesme*,
Zajedničko izdanje "Svjetlost" Sarajevo, i "Školska knjiga",
Zagreb, 1976. str.127.

Izdaje: Institut za višu teološku kulturu pri Bogoslovnom fakultetu, Zagreb, Kaptol 31, telefon
(041)38-446. Glavni urednik: Dr. Jerko Fućak, predstojnik Instituta
Odgovara: Dr. Vjekoslav Bajsić, Kaptol 31
Naklada i uprava: "Kršćanska sadašnjost" 41001 Zagreb, Marulićev trg 14, pp. 434, telefon
441-102 ili 444-013.

PRIJEVOD: Ing. Mira Bogat

OBRADIO I UREDIO: Dr. Jerko Fućak

STRUČNA LEKTURA: Dr. Ante Kresina

LITERATURU PRIKUPILI: Mr. Dragica Lončar i Dr. Jerko Fućak